

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25

00023 VALTIONEUVOSTO

22.9.2003

1 (7)

Lausuntopyyntö OM014:00/2001, 21.5.2003

Dnro 4376/41/2001

OSAKEYHTIÖLAKITYÖRYHMÄN MIETINTÖ 2003:4

OIKEUSMINISTERIÖ
23. 09. 2003
ad 4376/41/2001
OM014:00/2001
davo

1 Yleistä

Suomen Asianajajaliitolta on pyydetty lausuntoa osakeyhtiölakityöryhmän 6.5.2003 antaman mietinnön (2003:4) johdosta.

Suomen Asianajajaliitto pitää mietintöä yleisesti varsin onnistuneena. Työryhmän tavoite joustavan ja kilpailukykyisen osakeyhtiölakiehdotuksen laatimisesta on Suomen Asianajajaliiton mielestä saavutettu. Asianajajaliitto kannattaa työryhmän valitsemaa linjaa siitä, että osakeyhtiöihin sovelletaan samaa lakia yhtiöiden koosta riippumatta. Lisäksi asianajajaliiton mielestä corporate governance -kysymysten jättäminen osakeyhtiölain ulkopuolelle on oikea ratkaisu työryhmän esittämien perusteluiden mukaisesti.

Suomen Asianajajaliitto kuitenkin katsoo, ettei ehdotuksessa välttämättä toteudu tavoite velkojien ja vähemmistöosakkeenomistajien suojan lisääntymisestä. Joustavia säännöksiä on helpompi käyttää väärin ja jälkikäteen korvauksen saaminen on vaikeampaa kuin väärinkäytösten estäminen ennakolta. Jos ehdotus toteutuu sellaisenaan, sillä voi olla vaikutusta talousrikollisuuteen ja harmaaseen talouteen, vaikka työryhmä on arvioinut päinvastoin. Joka tapauksessa säännösten joustavuuden lisääntyminen edellyttää velkojien ja vähemmistöosakkeenomistajien valvettavuuden lisääntymistä.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että lakiehdotus on lainsäädäntöteknisesti onnistunut. Lakiehdotuksen kielellinen ilmaisu, ehdotuksen systematiikka sekä viittaustekniikka ovat selkeitä.

Suomen Asianajajaliitto haluaa kiinnittää huomiota mietinnön seuraaviin kohtiin.

2 Yleiset periaatteet, perustaminen, yhtiöjärjestys ja osakkeet (I osa)

2.1 Osakeyhtiön toiminnan keskeiset periaatteet

Työryhmän laatiman lakiehdotuksen I osan 1 luvussa säädetään osakeyhtiön toiminnan keskeisistä periaatteista. Suomen Asianajajaliitto katsoo, että osakeyhtiön toiminnan kes-

keisten periaatteiden kirjaaminen lakiin on kannatettavaa. Yritysten toimintaympäristöjen kiihtyvässä muutoksessa yleisten periaatteiden merkitys kasvaa. Suomen Asianajajaliitto katsoo myös, että lain alkuun kirjatut yleiset periaatteet helpottavat lain kokonaisuuden ymmärtämistä. Periaatteet tuovat tukea myös lain yksittäisten säännösten tulkintaan.

Suomen Asianajajaliitto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota myös siihen, että oikeusvarmuuden näkökulmasta katsottuna yleisten periaatteiden aseman korostumiseen saattaa liittyä ongelmia. Lähtökohtana tulee olla, että lain yksityiskohtaiset määräykset tarjoavat riittävän sääntelyn, ja että osakeyhtiön toiminnan sääntely ei saa liiaksi perustua vain yleisiin periaatteisiin. Pelkästään yleisten periaatteiden säätäminen ei tuo riittävästi suojaa.

2.2 Osakeyhtiön perustaminen

Osakeyhtiön perustamismenettelyä on työryhmän ehdotuksessa kevennetty verrattuna nykytilaan. Suomen Asianajajaliitto kannattaa osakeyhtiön perustamismenettelyn keventämistä. Ehdotettu siirtyminen osakeyhtiön ns. simultaaniperustamiseen vastaa nykyistä todellista käytäntöä.

Työryhmä ehdottaa, että yhtiön toimiala voidaan jättää määrittelemättä, jonka seurauksena yhtiöllä oletetaan olevan ns. monitoimiala. Tämä johtanee vaikeuksiin toiminimisuojausymysten osalta. Lisäksi osakkeenomistajat eivät välttämättä ymmärrä toimialan määrittelemättä jättämisen vaikutuksia yhtiön edustajien kelpoisuuteen.

Ehdotettujen apporttisäännösten mukaan erillisen riippumattoman asiantuntijan lausuntoa ei enää tarvita. Työryhmän mietinnön perusteluiden mukaan hyväksytty tilintarkastaja lausuu apporttiomaisuudesta samassa yhteydessä kuin osakkeiden maksamisesta yleensäkin. Suomen Asianajajaliitolla ei ole sinänsä huomautettavaa apporttimenettelyn keventämisen osalta, mutta asianajajaliitto katsoo, että saattaisi olla selvyyden vuoksi tarpeen mainita laissa erikseen, että apporttiperustamisen yhteydessä hyväksytty tilintarkastaja lausuu apporttiomaisuudesta samassa yhteydessä kuin osakkeiden maksusta yleensäkin.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa yhtiön rekisteröimiseen varatun määräajan lyhentämistä kolmeen kuukauteen, koska ajan lyhentäminen vähentää toisaalta perustajien henkilökoh- taista vastuuta ja toisaalta sopijakumppaneiden epävarmuutta siitä, rekisteröidäänkö yhtiö.

2.3 Osakkeet

2.3.1 Nimellisarvo

Työryhmä esittää, että Suomessa siirryttäisiin aidosti nimellisarvottomaan järjestelmään, jossa osakkeilla ei ole nimellisarvoa eikä osake edusta osuutta osakepääomasta.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että työryhmän esittämät muutostarpeet ovat paikkansa pitäviä. Sen sijaan asianajajaliitto ei ole työryhmän kanssa täysin samaa mieltä siinä, että nimellisarvosta luopuminen olisi tällä hetkellä voimassaolevan pääomadirektiivin mukais- ta. Lakiehdotusta työstettäessä valmistelijat seurannevat Euroopan komissiossa vireillä olevia muutoksia.

2.3.2 Osake- ja osakasluettelot

Työryhmän lakiehdotuksen 3 luvun 17 §:n mukaan yksityisessä osakeyhtiössä ainoastaan osakkeenomistajalla on oikeus tutustua osake- ja osakasluetteloihin. Suomen Asianajajaliit-

to ei kannata ehdotettua säännöstä. Asianajajaliitto katsoo, että luetteloiden julkisuus tulisi säilyttää ennallaan. Luetteloiden julkisena pitämiseen liittyy Asianajajaliiton mielestä sellaisia yhteiskunnallisia intressejä, jotka puoltavat luetteloiden yleisöjulkisuutta. Työryhmän perustelut julkisuuden rajoittamiselle eivät vaikuta painavilta. Lisäksi on otettava huomioon, että kansainvälisesti pyritään jatkuvasti avoimempaan ja läpinäkyvämpään hallintoon. Julkisuuden rajoittaminen ehdotetulla tavalla on ristiriidassa tämän kansainvälisen suuntauksen kanssa.

Mikäli luetteloiden ns. osakasjulkisuus kuitenkin halutaan toteuttaa, Suomen Asianajajaliitto katsoo, että ehdotetun säännöksen 3 momenttia tulisi muokata siten, että muun kuin osakkeenomistajan mahdollisuutta saada tutustua osake- ja osakasluetteloihin laajennettaisiin. Mietinnön perusteluiden mukaan 3 momentin säännöksen käyttöala näyttäisi jäävän hyvin suppeaksi.

Ehdotetun osake- ja osakasluetteloiden viranomaisjulkisuuden osalta asianajajaliitto toteaa, että lakiehdotuksessa tai sen perusteluissa ei ole millään tavalla yksilöity tiedonsaantioikeuden omaavia viranomaisia tai määritelty, mitä viranomaisilla tarkoitetaan. Asianajajaliitto katsoo, että tiedonsaantioikeuden omaavien viranomaisten jonkin asteinen määrittely olisi tarpeen ja samassa yhteydessä tulisi myös esimerkiksi tehtävänsä hoitava pesähoitaja sisällyttää tiedonsaantioikeuden omaavien piiriin.

3 Hallinto ja tilinpäätös (II osa)

3.1 Yhtiökokous

Työryhmä ehdottaa, ettei yhtiökokous enää käsittelee hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vastuuvapautta koskevaa kysymystä varsinaisessa yhtiökokouksessa. Sinänsä Suomen Asianajajaliitto yhtyy työryhmän käsitykseen siitä, että erityisesti suurissa yhtiöissä vastuuvapauden myöntämisellä ei ole lain tarkoittamaa merkitystä, koska vahingonkorvauskanteen on voinut nostaa osoitettuaan, ettei yhtiökokouksella ole ollut asiasta olennaisesti oikeita ja täydellisiä tietoja. Kuitenkin asianajajaliitto katsoo, että vastuuvapauden myöntämisellä on varsinkin pienemmissä yhtiöissä merkitystä yhtiön hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajille. Kun työryhmä lisäksi esittää vahingonkorvauskanteen nostamiselle annetun määräajan pidentämistä viiteen vuoteen, vaikuttavat ehdotukset yhteisesti hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan asemaan heikentävästi.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa esitystä siitä, että kokouskutsussa esitetään pääasiallinen sisältö vain silloin, kun yhtiössä on tarkoitus muuttaa yhtiöjärjestystä. Osakkeenomistajien oikeudet eivät tämän vuoksi vähene, koska heillä on oikeus pyytää päätösehdotukset postitse. Lisäksi internetin käyttö aineiston julkaisemisessa lisääntyy koko ajan ja sitä kautta osakkeenomistajien tiedonsaantimahdollisuudet lisääntyvät.

3.2 Johto ja edustaminen

Työryhmä on poistanut säännöksen siitä, että ns. suuren yhtiön (osakepääoma yli 80.000 euroa) hallituksen puheenjohtajana ja toimitusjohtajana ei voi olla sama henkilö. Suomen Asianajajaliitto katsoo, että tämä muutos voi antaa yhtiöille vääränlaisen signaalin mielipidemuutoksesta. Suomessa voimassa ollut sääntö on ollut kansainvälisten corporate governance -suositusten mukainen.

Työryhmä esittää, että hallituksen jäseniltä ja toimitusjohtajalta etukäteen hankittavasta kirjallisesta suostumuksesta luovutaan, koska vaatimus on havaittu hankalaksi byrokratiaksi. Suomen Asianajajaliitto katsoo, että tämä noin kuusi vuotta voimassa ollut säännös on toiminut käytännössä joustavasti, minkä vuoksi liitto vastustaa säännöksen poistamista. Suostumusten hankkiminen etukäteen poistaa epätietoisuuden siitä, onko joku lupautunut hallituksen jäseneksi tai toimitusjohtajaksi vai ei. Rekisterimerkinnän poistaminen sen jälkeen, kun merkintä on myöhemmin tullut asianomaisen tietoon, on työläämpää kuin kieltäytyminen tehtävästä etukäteen. Lisäksi suostumuksen hankkimista voidaan pitää myös hyvän corporate governancen mukaisena.

3.3 Tilintarkastus

Työryhmä esittää, että osakeyhtiö voi luopua tilintarkastuksen suorittamisesta, ellei lakiehdotuksessa määritellyt edellytykset täyty. Vastapainoksi vähemmistölle (1/10 kaikista osakkeista tai 1/3 kokouksessa edustetuista osakkeista) annetaan oikeus vaatia tilintarkastajan valitsemista.

Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan tilintarkastusvelvoite on myös pienyhtiöiden velkojen suojan kannalta olennainen. Tilintarkastuksen toimittamisella voidaan katsoa olevan myös yhteiskunnallista merkitystä, koska tarkastus suojaa muun muassa veroviranomaisten ja muiden vastaavien velkojen intressiä. Näillä velkojilla ei ole mahdollisuutta vaatia tilintarkastusta toimitettavaksi, toisin kuin esimerkiksi luotonantajilla, jotka voivat vaatia tilintarkastuksen toimittamista luoton antamisen ehtona. Asianajajaliitto katsookin, että tilintarkastuksesta luopumista tulisi perusteellisesti harkita lain jatkovalmistelussa. Mikäli tilintarkastuksesta kuitenkin päätettäisiin luopua työryhmän esittämällä tavalla, Suomen Asianajajaliitto esittää harkittavaksi, että oikeus vaatia tilintarkastusta annettaisiin kullekin osakkeenomistajalle osakeomistuksen määrästä riippumatta. Tilintarkastuksella suojataan myös vähemmistöosakkeenomistajien intressiä.

4 Osakeyhtiön rahoitus (III osa)

Suomen Asianajajaliitto pitää työryhmän lakiehdotuksen III osan osakeyhtiön rahoitusta koskevia uusia ratkaisuja innovatiivisina. Aitoon osakkeiden nimellisarvottomuuteen perustuvat uudet toimintavaihtoehdot osakeannin ja osakepääoman korottamisen yhteydessä tarjoavat joustavia mahdollisuuksia toteuttaa erilaisia transaktioita ja käyttää yhtiön osakkeita niissä.

Työryhmä esittää, että osakkeita voidaan antaa osakkaiden etuoikeudesta poiketen (suunnattu anti) vain *painavasta* taloudellisesta syystä. Edelleen työryhmä ehdottaa, että suunnattu osakeanti voidaan järjestää maksuttomana *erityisen painavasta* syystä. Asianajajaliitto katsoo, että pykälän tulkinnan helpottamiseksi lopullisen lakiehdotuksen perusteluissa tulisi työryhmän ehdotusta enemmän pohtia, milloin syy on erityisen painava.

5 Varojen jakaminen (IV osa)

Työryhmän laatiman lakiehdotuksen 13 luvun 2 §:n mukaan osakeyhtiö ei saa jakaa varoja, jos jakamisen seurauksena yhtiötä uhkaisi maksukyvyttömyys. Suomen Asianajajaliitto myöntää, että nykyinen pelkkä ns. tasetesti saattaa varsinkin jatkossa johtaa sattumanvaraiseen lopputuloksiin varojen jakamisen mahdollisuuksia arvioitaessa. Asianajajaliitto kuitenkin toteaa, että maksukyvyttömyysarviointiin perustuva varojenjakomahdollisuuden arviointi on tulkinnanvarainen. Maksukyvyttömyysarvioinnille ei ole pystytty mietinnön pe-

rusteluissa antamaan sellaisia raameja, etteikö arviointi jäisi tulkinnanvaraiseksi ja epä-määräiseksi.

Asianajajaliitto katsoo, että maksukyvyttömyysarviointi on erityisen hankala osakeyhtiön hallituksen jäsenten aseman ja vastuukysymysten kannalta. Varsinkin yhtiön ulkopuolisten hallitusten jäsenten on vaikeaa arvioida yhtiön maksukykyisyyttä luotettavasti. Maksukyvyttömyysmenettelyihin liittyvät takaisinsaantikanteet osoittavat, että maksukykyisyyden arviointiin liittyy runsaasti tulkintaongelmia.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa lakiehdotuksen 13 luvun 3 §:n tarjoamaa mahdollisuutta jakaa varoja myös alkavalta tai meneillään olevalta tilikaudelta vahvistetun tilinpäätöksen perusteella. Tämä ns. väliosinko tarjoaa mm. yritysjärjestelyiden yhteydessä lisää joustavuutta ja toimintamahdollisuuksia.

Asianajajaliitto katsoo, että vähemmistöosakkeenomistajien suojaksi säädetyn vähemmistöosingon muuttaminen tahdonvaltaiseksi heikentää merkittävästi vähemmistöosakkeenomistajien suojaa.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa työryhmän ehdotusta siitä, että lakiin otetaan julkisia osakeyhtiöitä koskeva säännös osakkeiden yhdistämisestä. Säännöksellä on käytännön tarvetta silloin, kun pörssikurssit ovat laskeneet merkittävästi siitä, kun yhtiö on otettu pörssilistalle.

6 Yhtiörakenteen muuttaminen ja purkaminen (V osa)

6.1 Sulautuminen ja jakautuminen

Työryhmän lakiehdotuksen säännösten perusteella sulautumis- ja jakautumismenettelyt lyhenevät jonkin verran nykytilaan verrattuna. Samoin osakkeiden lunastusmenettely yksinkertaistuu. Suomen Asianajajaliitto pitää lakiehdotuksessa esitettyjä uudistuksia kannatettavina.

Lakiehdotus tarjoaa myös uuden yritysrakenteen muuttamismuodon: kolmikantasulautumisen. Suomen Asianajajaliitto pitää uutta yritysrakenteen muuttamismuotoa sinänsä tervetulleena mutta toteaa samalla, että kolmikantasulautumisen verotuksellinen käsittely on saatava sellaiseksi, että järjestelyä voidaan käyttää veroneutraalisti. Mikäli veroneutraalia kohtelua ei kolmikantasulautumiselle saada, menettelyn lisääminen lakiin jää turhaksi.

6.2 Yhtiön purkaminen

Työryhmän lakiehdotuksen 20 luvun 25 §:n säännösten myötä poistuisivat nykyiset pakkoselvitystilaa koskevat säännökset ja tilalle tulisivat joustavammat yhtiön varojen vähentymistä koskevat säännökset. Suomen Asianajajaliitto kannattaa pakkoselvitystilasäännösten poistamista ja niiden korvaamista nyt ehdotetuilla joustavammilla säännöksillä. Aiemmat kaavamaiset pakkoselvitystilaa koskevat säännökset eivät ole käytännössä täyttäneet niille asetettuja tavoitteita varsinkaan tilanteissa, joissa yhtiöt ovat toimineet minimiosakepääomalla. Lisäksi pakkoselvitystilasäännöksiin liittyneet yhtiön johdon vastuukysymykset ovat olleet ongelmallisia.

7 Seuraamukset ja oikeussuoja (VI osa)

7.1 Päätöksen pätemättömyys

Työryhmä ehdottaa päätösten moiteoikeuden laajentamista koskemaan myös hallituksen päätöksiä niissä tilanteissa, jolloin yhtiökokous voi lain mukaan valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta.

Suomen Asianajajaliitto pitää ehdotusta erittäin tarpeellisena erityisesti vähemmistöosakkeenomistajien suojan kannalta. Moiteoikeuden laajentaminen on tarpeen myös siitä syystä, että ehdotuksessa valtuutusmenettely sallitaan aikaisempaa useammissa tilanteissa.

7.2 Vahingonkorvaus

Suomen Asianajajaliitto kannattaa vahingonkorvausvastuun yhtenäistämistä eli osakkeenomistajan vastuuta tuottamuksellisesti tehdyistä teoista sekä kaikkia vahingonkorvausvelvollisia koskevan viiden vuoden kanneajan säätämistä.

7.3 Riitojen ratkaiseminen

Suomen Asianajajaliitto kannattaa ehdotettua (24 luku 1 §) osakeyhtiölain soveltamista koskevien riita-asioiden keskittämistä ensimmäisenä oikeusasteena määrättyihin käräjäoikeuksiin. Asianajajaliitto katsoo, että riita-asioiden keskittämisellä saavutetaan ehdotetun lain luonne ja systematiikka huomioiden välttämätöntä erityisosaamista.

8 Verotukseen liittyvät kysymykset

Työryhmä toteaa, ettei ehdotuksella juurikaan olisi vaikutusta verolainsäädäntöön. Suomen Asianajajaliitto katsoo, että ehdotuksella tulisi olla vaikutusta verolainsäädäntöön, jotta ehdotuksen tavoitteet täytyisivät.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena osakeyhtiölakia uudistettaessa on ollut tehdä siitä erityisesti pienempien yhtiöiden osalta toimivampi ja selkeämpi. Osakeyhtiölaissa säännellyillä toiminnoilla on useissa tapauksissa myös verotuksellinen ulottuvuus, joka on osittain käsitelty verolaeissa ja verohallinnon ohjeissa. On selkeä epäkohta, ellei yhtiöoikeudellisten toimenpiteiden verotuksellisia vaikutuksia pystytä vahvistamaan samanaikaisesti osakeyhtiölain uudistusten kanssa. Muutoin tavoite selkeydestä ei täyty pienten yhtiöiden näkökulmasta.

Varojen jakoon liittyvät verotukselliset kysymykset ovat erittäin keskeisiä. Esityksen mukaan yhtiöön voidaan sijoittaa varoja tai kirjata arvon muutoksia rahastoihin, jotka ovat jakokelpoisia varoja (esim. sijoitetun vapaan pääoman ja käyvän arvon rahastot). Toisaalta yhtiö voi jakaa toimintansa kerryttämää tulosta osakkailleen. Verotuksellisen käsittelyn osalta on selkeästi erotettava tilanteet, jolloin kyse on pääoman palautuksesta tai voitonjakoista. Pääoman palautustilanteet on säänneltävä ja ne on käsiteltävä osakkeiden luovutuksena, joka olennaisesti eroaa osingonjakoon käsittelystä. Kun pääoman palautukseen liittyy vielä olennaisesti peiteltyä osingonjakoa koskevat säännökset, on selvää, että osakeyhtiöiden johdon ja omistajien on saatava tieto myös toimenpiteiden verotuksellisista vaikutuksista.

Yritysjärjestelyvaihtoehdot (sulautuminen ja jakautuminen) on tälläkin hetkellä säännelty osakeyhtiölaissa laajemmin kuin elinkeinoverolaissa. Mikäli järjestely on tarkoitettu toteutettavaksi siten, ettei siitä aiheudu verotuksellisia seuraamuksia järjestelyn eri osapuolille, on to-

teutus suunniteltava siten, että elinkeinoverolain edellytykset täyttyvät. Esityksessä on määritelty sekä jakautumiselle että sulautumiselle uusia toteuttamismahdollisuuksia, jotka eivät täytä elinkeinoverolaissa säännellyn veroneutraalin järjestelyn tunnusmerkkejä. Eri-tyisesti esityksessä käsitelty kolmikantafuusio voisi olla erittäin käyttökelpoinen kansainvä-lisen yritysjärjestelyn toteuttamistapa. Esityksessä käsitellään myös mahdollisuutta suunna-ta osakeanti yhtiölle itselleen. Tällöin yhtiöllä on omistuksessaan omia osakkeita, joita se voi käyttää esityksen mukaan mm. yritysjärjestelyissä. Nykyisin sama tilanne on yhtiöllä, joka on osakeyhtiölain säännösten mukaan ostanut omia osakkeitaan. Elinkeinoverolain yritysjärjestelysäännösten mukaan yritysjärjestelyissä vastikkeena voidaan kuitenkin käyt-tää vain yhtiöiden liikkeelle laskemia uusia osakkeita. Elinkeinoverolain säännöksiä tulisi-kin tarkistaa samanaikaisesti osakeyhtiölain muutosten voimaantulon kanssa, jotta luodaan yhtiöoikeudellisia menettelytapoja, joit voidaan käytännössä myös helpommin ja jousta-vammin toteuttaa.

Osakeyhtiö voidaan esityksen mukaan muuttaa avoimeksi yhtiöksi, kommandiittiyhtiöksi tai osuuskunnaksi taikka elinkeinotoimintaa voidaan jatkaa elinkeinonharjoittajana. Jotta muutos voitaisiin toteuttaa joustavasti ja ilman ylimääräisiä verokustannuksia, on samanaikaisesti tuloverolain 24 §:ään sisällytettävä vastaava mahdollisuus.

Helsingissä 22.9.2003

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Matti Manner
Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja
asianajaja, Turku

Pauliina Tenhunen
asianajaja, Helsinki